

3. INDÚSTRIA I ENERGIA

3.1 INTRODUCCIÓ

En aquest apartat, s'analitza l'evolució de la producció i l'ocupació del sector industrial. Aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empreses i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears a partir de les dades de l'IBESTAT, relatives a l'enquesta industrial. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i altres indicadors conjunturals del sector industrial, com l'evolució de la utilització de la capacitat industrial, l'índex de clima industrial, el nombre d'empreses industrials, l'ocupació assalariada i per compte propi, i l'evolució de la inversió industrial.

Amb relació a l'any 2011 tenim que l'evolució del PIB de la indústria i energia, segons les dades de la comptabilitat regional, ha estat d'un -0,4% i les de l'ocupació, segons les dades d'afiliats a la seguretat social, també són negatives amb un (-4,9%)¹⁴. Aquestes dades representen una minoració important en termes d'activitat, ja que la caiguda del PIB dels anys 2009 i 2010 havia estat força més pronunciada amb caigudes del (-9,8%) i (-5,7%). Si només tenguéssim en compte les dades de la indústria manufacturera la contracció de l'activitat industrial ha estat, aleshores, més pronunciada al llarg del trienni 2009-2011, amb caigudes del 14,9%, 9,7% i 1,5%.

L'any 2011 aquesta pèrdua d'activitat productiva per part del sector secundari (indústria i energia) ha estat menor amb relació a les caigudes que han tingut el sector primari (-3,2%) o la construcció (-6%), per la qual cosa, resulta que en termes relatius la participació del pes del sector secundari dins l'estructura productiva de les Illes Balears, ha passat d'un 7,3% el 2010 a un 7,6% el 2011, mentre que en termes d'ocupació continua perdent pes dins l'estructura ocupacional regional, tal com comentarem amb més detall tot seguit.

¹⁴

Segons les dades EPA la caiguda és menor amb un -3,3%.

3.2 L'EVOLUCIÓ DEL PIB, DE L'OCUPACIÓ, DE L'ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI), DE L'ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS (IPRI), DE LA CAPACITAT INDUSTRIAL I DEL CLIMA INDUSTRIAL

Si començam per l'evolució del PIB i de l'ocupació en el sector secundari, apreciam, d'una banda, com en termes del pes de la indústria en el PIB balear, aquest va perdent representativitat en el conjunt de l'economia durant els exercicis 2008 (7,8%), 2009 (7,7%) i 2010 (7,3%), però l'any 2011, tal com ja s'ha comentat, s'observa un canvi de tendència amb un augment del pes estructural, ja que aquest any representa un 7,6% del PIB regional (0,3 punts més amb relació a l'any anterior) ([vegeu el gràfic I-13](#)).

En termes d'ocupació, la caiguda en el sector des de 2009 és suau i constant, i aconsegueix el 2011 un percentatge del 6,8% del total del mercat laboral balear.

La suma de tots dos efectes ha aconseguit un augment de la productivitat aparent del factor del treball en la indústria significatiu, i ha passat de 83,7 milers d'euros per treballador el 2009 a 95,7 milers d'euros el 2011, amb un augment del 14,3%.

Quant a l'índex de producció industrial (IPI) passa d'un valor de 101,5 el 2007 a un valor del 67,2 el 2011. Enfront d'aquest escenari, l'índex estatal també presenta una tendència negativa des de 2007 (106,2), fins aconseguir el 2011 un índex de 81,9. El que més destaca és el fet que la bretxa de l'índex entre les Illes Balears i Espanya augmenta any rere any. Així, si el 2009, la bretxa era de 5,8 punts bàsics (l'IPI de Illes Balears era de 76,8 enfront dels 82,6 de l'índex estatal), aquesta diferència augmenta el 2011 en més de 14 punts ([vegeu el quadre I-43](#)).

Malgrat aquest mal comportament en termes de producció, el nivell de preus a les Illes Balears, mesurat a partir de l'IPRI, ha presentant un diferencial positiu respecte de la resta de l'Estat durant els últims anys. Fins i tot podrien distingir-s'hi dues fases ben diferenciades; la primera va des de 2002 a 2008 i la segona

des de 2008 a 2011. En la primera, allò que destaca més és la diferència escassa entre el comportament dels preus industrials a Illes Balears i a Espanya. Per contra, en el segon període es produeix un canvi substancial, ja que els preus industrials a Illes Balears presenten un comportament molt més dinàmic i a l'alça que els observats per a la resta de l'Estat. En línia amb allò que suggereix l'Informe sobre els sectors tradicionals elaborats per la DG d'R+D, aquest fet pot ser causat per l'esforç que s'ha fet per diferenciar i segmentar molt el mercat de productes industrials, i en el cas de la indústria de l'alimentació pel fet de trobar nínxols de mercat, en què l'avantatge competitiu es trobi en l'entrega immediata del producte per assegurar-ne màxima qualitat ([vegeu el gràfic I-14](#)).

Finalment, amb relació als indicadors sobre l'evolució de la capacitat industrial i de l'indicador de clima industrial, es pot observar que ambdues sèries presenten un canvi clar de tendència, i passen d'un pendent positiu a un de negatiu a partir de final de l'any 2009 i principi de 2010, que amb l'entrada de l'exercici 2011 sembla no presentar indicis de canvi de signe ([vegeu els gràfics I-15 i I-16](#)).

3.3. L'EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

El nombre total d'empreses industrials de les Illes Balears assoleix el 2011 un total de 4.739 amb una pèrdua de 341 empreses amb relació a l'any anterior, la qual cosa representa una caiguda del 6,7% ([vegeu el quadre I-44](#)).

Quant al nombre d'empreses industrials, de tots els grups que componen la indústria balear només tres presenten, respecte de l'exercici anterior, un balanç positiu. El grup 38 (recollida, tractament i eliminació de residus) que amb dues empreses més que el 2010 tanca l'exercici amb 79 empreses; el grup 13 (indústria tèxtil), amb cinc empreses més, tanca amb 137; i el grup 37 (recollida i tractament d'aigües residuals), amb tres empreses més que a l'exercici anterior, tanca amb onze empreses.

L'exercici 2011 ha estat especialment difícil per als grups 10 (indústries de l'alimentació, que tanca 33 empreses i en resten obertes 415), 16 (indústries de

la fusta i el suro, que tanca 33 empreses i en resten obertes 519), 18 (arts gràfiques, que tanca 31 empreses i en resten obertes 321), 25 (fabricació de productes metàl·lics, que tanca 51 empreses i en resten obertes 715) i 33 (reparació i instal·lació de maquinària d'equip, que tanca 56 empreses i en resten obertes 703). Aquests grups han perdut 204 empreses durant el 2011, la qual cosa representa el 60% del total.

3.4. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

Com ja succeí en l'exercici passat, el 2011 no ha resultat tampoc un exercici positiu en termes d'ocupació. Si el 2010 es tancava amb un descens en l'ocupació de 1.610 persones (un 5,4% menys que el 2009), el 2011 ha finalitzat amb 1.368 menys amb una caiguda del 4,9%, el 90% dels quals correspon a personal assalariat i a la resta a treballadors inscrits en el règim especial d'autònoms ([vegeu el quadre I-45](#)).

Les pèrdues d'ocupació més significatives s'han repartit en aquells grups que mostraven un major descens en el nombre d'empreses. Així, el grup 10 (indústries de l'alimentació) ha perdut 116 ocupacions i tanca l'exercici amb 4.265 ocupats amb una caiguda del 2,8%; el 16 (indústries de la fusta i el suro) amb 131, tanca l'exercici amb 1.536 ocupats amb una caiguda del 10,2%; el 18 (arts gràfiques) amb 121, tanca l'exercici amb 1.186 ocupats amb una caiguda del 9,2%; el 25 (fabricació de productes metàl·lics) amb 120, tanca l'exercici amb 2.258 ocupats amb una caiguda del 5%; el 23 (fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics) amb 171, tanca l'exercici amb 1.687 ocupats amb una caiguda del 9,2%; el 31 (fabricació de mobles) amb 132, tanca l'exercici amb 1.101 ocupats amb una caiguda del 10,7%; i el grup 38 (recollida, tractament i eliminació de residus) amb 128 persones, tanca l'exercici amb 2.560 ocupats amb una caiguda del 4,8%.

Per contra, en el cas del 33 (reparació i instal·lació de maquinària d'equip) s'ha produït el fet que, havent-se reduït el nombre d'empreses, ha crescut el nombre de persones ocupades, en concret, un total de 94 persones més el 2011 que en l'exercici anterior i tanca l'exercici amb 2.037 ocupats amb un creixement del 4,8%. En aquesta branca d'activitat es dona, doncs, un augment de la dimensió

mitjana, i passa de 2,5 ocupats per empresa el 2010 a 2,9 el 2011, amb un augment del 13%. També veuen incrementar l'ocupació el 13 (indústria tèxtil) que assoleix els 289 ocupats amb un creixement del 3,1%; el 22 (fabricació de productes de cautxú i plàstics) que assoleix els 91 ocupats amb un creixement del 10,6%; el 27 (fabricació de material i equip elèctric) que assoleix els 94 ocupats amb un creixement del 9,3%; i el 37 (recollida i tractament d'aigües residuals) que assoleix els 156 ocupats amb un creixement del 1,7%.

3.5. L'EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Aquest punt se subdivideix en quatre apartats. Els dos primers (3.5.1 i 3.5.2) presenten dades relatives a l'enquesta industrial, gràcies a la col·laboració amb l'IBESTAT, que és la institució que ens ha facilitat les dades relatives a l'explotació de l'enquesta industrial de l'INE per a l'any 2010 en relació amb les Illes Balears, i els apartats (3.5.3 i 3.5.4) en què s'analitzen respectivament la branca no manufacturera principal, energia i aigua, i una de les branques manufactureres principals, que és la referida a les indústries relacionades amb el sector de la construcció.

3.5.1. DADES GENERALS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL

Si començam pel costat dels ingressos, i per a l'exercici 2010, els ingressos d'explotació varen aconseguir els 4.376 milions d'euros, la qual cosa suposa un augment del 2,5% respecte del resultat obtingut durant l'exercici anterior; el grup de subministrament d'electricitat i gas va recaptar-ne el 37,8% del total (1.654 milions d'euros); aigua i residus l'11,91%; i alimentació el 9,91%. La resta de grups es repartiren en percentatges més reduïts el romanent de la partida d'ingressos d'explotació ([vegeu el quadre I-46](#)).

Si descendim en l'anàlisi d'aquesta partida, crida l'atenció que el grup subministrament d'electricitat i gas, que ingressa el 37,8% del total, sigui al seu torn el que dins dels seus ingressos tenguí més del 30,85% de les subvencions, donacions i llegats que rep tot el sector. Però també destaca el fet que el grup aigua i residus, que té uns ingressos d'explotació el 2010 entorn dels 521

milions d'euros, rebí en subvencions 92 milions d'euros, la qual cosa li representa gairebé un 20% dels ingressos d'exploració i representa el 57% dels fons totals destinats a subvencions.

Quant a les despeses d'exploració, durant el 2010, l'import en el sector industrial balear va aconseguir els 3.904 milions d'euros, un 0,5% superior a la dada registrada en l'exercici anterior. El 31,66% d'aquest import es produeix en el grup subministrament d'electricitat i gas i el 12,35% en aigua i residus.

Si analitzam el resultat d'exploració i, en concret, el quocient resultant del benefici d'exploració sobre la despesa d'exploració s'obté que el grup més rendible és el de subministrament d'electricitat i gas amb un 33,78%, seguit del de material i equip elèctric amb un 10,9%, paper i arts gràfiques amb un 8,2% i aigua i residus amb un 8,1%. Per contra, es donen grups amb resultats negatius. Així, productes minerals no metàl·lics presenta un resultat d'exploració negatiu d'11 milions d'euros durant 2010, begudes i tabac presenta pèrdues per 6,7 milions d'euros i maquinària i equip mecànic presenta un balanç d'exploració negatiu de 5,3 milions d'euros.

3.5.2. PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL PER BRANQUES D'ACTIVITAT¹⁵

En aquest apartat es presenten dades i informació relatives a productivitat, excedent brut d'exploració i cost laboral unitari per branques d'activitat ([vegeu el quadre I-48](#)).

Amb relació a l'anàlisi de la productivitat aparent del factor treball, s'observa que el grup subministrament d'electricitat i gas és el més productiu, a més de presentar l'excedent brut d'exploració més elevat i el cost laboral unitari més alt.

¹⁵

Les dades d'ocupació que estima l'enquesta industrial es poden consultar al [quadre I-47](#).

La seva productivitat aparent del factor treball és de 703,6 milers d'euros i té un excedent brut d'explotació set vegades superior al cost laboral unitari (617,7 milers d'euros, enfront de 85,9 milers d'euros respectivament).

El següent grup és aigua i residus, que comparteix la segona posició en els mateixos tres indicadors, productivitat, excedent brut d'explotació i cost laboral unitari. Aquest grup representa el 2010 el 60% de la partida en subvencions (92 milions d'euros dels 162 milions d'euros destinats al sector industrial balear). Aquests ingressos procedents de subvencions, representen un volum aproximadament del 20% dels seus ingressos d'explotació per a aquest mateix exercici (521 milions d'euros). També destaca l'augment important respecte de l'exercici anterior en termes d'ocupació del 12,9% (447 ocupats més) així com el fet de ser el segon grup del sector industrial més productiu (73,9 milers d'euros), amb major excedent brut d'explotació (32,5 milers d'euros) i cost laboral unitari (41,4 milers d'euros).

Si ens centram en la part inferior del rànquing, el grup de coa en les tres variables és maquinària i equip mecànic i el segon en les mateixes tres sèries és indústries manufactureres diverses.

3.5.3. L'ENERGIA

Arran de la liberalització de la comercialització en el mercat elèctric, cal esmentar que les dades corresponents als anys 2010 i 2011 no són comparables amb les d'anys anteriors.

Si començam amb la facturació d'energia elèctrica per usos, s'observa el 2011 respecte a 2010 una caiguda general en la facturació del 2,01%, causada principalment per una contracció a Menorca (-4,18%) i a Mallorca (-2,55%), mentre que es dona un augment a Eivissa (2,2%) i a Formentera (4,17%)

[\(vegeu el quadre I-49\).](#)

Si centram l'anàlisi en els diferents usos, el primer que crida l'atenció en tots ells és el millor comportament d'Eivissa i Formentera en detriment de Mallorca i Menorca. Així, en alta tensió Eivissa creix un 5,4% i Formentera un 9,6%. En baixa tensió Eivissa presenta un estancament respecte de 2010 i Formentera

creix un 2,5% enfront de descensos del 4,6% de Mallorca i del 5,8 de Menorca. Es repeteix, així, aquest patró en la facturació en la resta de baixa tensió.

Si realitzam l'anàlisi per branques econòmiques i a nivell agregat, s'observa que el descens en la facturació elèctrica de 2010 respecte de 2011 es deu principalment a una caiguda substancial de la facturació en construcció i obra pública (-28,3%), producció i distribució d'energia elèctrica (-37,4%) i construcció i reparació naval (-13,7%) ([vegeu el quadre I-50](#)).

Si centram l'anàlisi per illa, a Mallorca destaca l'augment de la facturació elèctrica en transport per ferrocarril (51%) i el descens en la facturació en construcció i obra pública (-32%). El descens en facturació a Menorca en construcció i obra pública és del 27%, i en el cas d'Eivissa del 16,6%. Per contra, a Formentera el consum en construcció i obra pública va créixer respecte a l'exercici passat un 6,3%.

Amb relació al consum de productes petrolers líquids s'ha reduït el 2011 un 11,7%%, principalment causat per la caiguda del 15,2% del consum a Mallorca i del 4,4% a Menorca, mentre que ha augmentat a les Pitiüses en un 7% ([vegeu el quadre I-51](#)).

3.5.4. LES INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta, com cada any, a l'apartat 4 dedicat a la construcció i l'habitatge d'aquesta Memòria, ja que la producció i el consum de ciment s'utilitzen com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció. En l'anàlisi temporal, per al període de 1998 a 2011, només s'observen dos anys amb extraccions per al conjunt de Illes Balears inferiors a l'exercici anterior, aquests són 2008 i 2009 i superiors per als exercicis 2000, 2003, 2005 i 2006.

Amb relació a la contracció generalitzada del bienni 2008 i 2009, cal remarcar que aquesta contracció s'anticipà un any a Mallorca, ja que es va iniciar el 2007,

mentre a Menorca s'allargà un any més fins a 2010 i a les Pitiüses dos anys més fins a 2011 ([vegeu el quadre I-52](#)).

En termes agregats, durant el 2011 es varen extreure un total de 4,9 milions de tones de minerals no metàl·lics, dels quals el 83,2% varen ser calcàries. Quant al lloc d'extracció, el 75,2% del total es varen realitzar a Mallorca, seguida d'Eivissa i Menorca, on es varen extreure per sobre del 12% del total extret en l'arxipèlag ([vegeu el quadre I-53](#)).

Respecte de l'exercici anterior, l'extracció ha pujat un 19,3% gràcies a un augment a Mallorca respecte de 2010 d'un 15,4%, però sobretot a un augment considerable de l'extracció a Menorca, on es varen obtenir gairebé 630 milers de tones, gairebé el doble que durant l'exercici 2010.

3.6. LA INVERSIÓ INDUSTRIAL

Es pot observar que l'estadística de l'any 2011, corresponent als expedients tramitats al Registre Industrial de la Direcció General d'Indústria i Energia que ha tramitat el Registre Industrial de la Direcció general d'Indústria de la Vicepresidència Econòmica, de Promoció Empresarial i d'Ocupació, reflecteix una millora notable respecte de les mateixes dades observades l'any anterior, especialment en allò que fa referència a la potència elèctrica instal·lada, però no en termes d'inversió, ni en termes d'ocupació. Així, en termes d'inversió, la xifra ha arribat a 622 milions d'euros (uns 261 milions menys que l'any anterior). Gairebé el 90% d'inversió es va materialitzar a Mallorca, el 6% a Menorca i la resta a Eivissa i Formentera ([vegeu el quadre I-54](#)).

Quant a la potència elèctrica instal·lada, la xifra no només supera la de l'exercici anterior, sinó que representa un rècord històric des de l'any 2002, inici de la sèrie estudiada. El 73% de la potència es va destinar a Mallorca, el 26% a Eivissa i Formentera i la resta a Menorca.

Quant a personal, el total d'ocupats és de 3.769 persones (1.375 menys que l'any anterior), de les quals el 95% es van comptabilitzar a Mallorca, el 3% a Menorca i la resta a Eivissa i Formentera.

Finalment, si calculam la ràtio inversió total per personal, obtenim que mentre que a Mallorca el resultat és de 156 mil euros, a Menorca aconseguix la xifra de 297 mil euros. El 2011, però, la ràtio màxima per personal es dona a Eivissa i Formentera amb 410.000 euros per ocupat.